

K slovenski pravni terminologiji.

I.

Slovenščina je v uradih pretrpela prve boje. Ne mislimo tu na politična nasprotja, nego na naravne težkoče, na katere nameri sleharni jezik, kedar se mu je izobraziti za nove pojme, specijalne misli. Trdili so nekateri celo, da se slovenski jezik sploh ne more usposobiti za pravno znanost, za pravniško rabo. No, ti niso znali, da je nova slovenščina živ jezik, da jej je mati stara slovenščina, a bratje da so jej razni razviti slovanski jeziki. Drugi so tirjali, da se je slovenskemu jeziku izkazati z obsežno književnostjo, zlasti pravniško, predno sme čez uradni prag. A pozabili so, da zahtevajo izjemnega nekaj, da je praviloma bilo v vseh drugih jezikih drugače, da — presaditi novo stroko v jezik, zadoščuje, ako je jezik sploh le dostopen dotičnim strokovnim nazivom ali terminom, ako ima sploh življa in zmožnosti, da se v ta namen udaja in organski razvija. Le-tó je naravno načelo. Protivno načelo pa, češ, da je odrekati stroko narodu, ki nima še specijalne terminologije, je narobe-svet in sovražno vsakemu napredku. Ni se li najlepša kodifikacija modernega civilnega prava zvršila ravnokar v narodu, ki juristov dosihdob maloda niti ni poznal, v črnogorskem narodu? Dasi preprosto in osamljeno to slovansko pleme ne more imeti v svojih strmih gorah kaj razvitega pravnega življenja, vender dobilo je sedaj na svojem domačem jeziku zakonik, ki ga kot uzor povelečujejo francoski, nemški in slovanski pravniki. Sam brez specijalistov in specijalnih šol dobil je ta rod „opšti imovinski zakonik“, ki je prava narodna knjiga, ker je tudi v neznanih in abstraktnih rečeh jasna narodu, kateremu je namenjena. Iz tega izhaja, da ni kar zametati naroda, ki bi si rad višjo stroko osvojil na podlogi svojega jezika po tistem potu, kateri so hodili vsi narodi pred njim. S stališča človeškega napredka ga je mari podpirati v njegovem plemenitem teženji, in takšna dolžnost je celo večja tam, koder je po temeljnih državnih zakonih, kakor pri nas v Avstriji, za vedno razglašeno načelo samosvojega razvoja na podlogi narodnega jezika.

Zadnjih deset let slovenskega uradovanja potrjuje nam tudi resnico teh besed. Stotine pravnih in drugačnih uradnih aktov izpričujejo nam, da se je slovenščina v malih letih usposobila za pravniški govor, kljubu temu, da narod nima niti celotnih pravnških knjig, niti pravnških šol. Skoro sleharno uradovanje sedaj lahko gladko teče na slovenskem jeziku, čeprav si narod ni bil uže poprej ustanovil vsakovrstnih strokovnih izrazov. Ni tega storil — in v tem je bil jednak drugim narodom dalječ pred njim, zato, ker mu dotičnih pojmov ni nanašala potreba vsakdanjega življenja. Slovensko uradovanje pa je za pojme in misli, narodu nenavadne, potrebovalo terminov in izrazov, — in zgodilo se je potem to, kar pōvsod drugod, da so si namreč uradniki in pravniki lahko sami ustvarili besed — od narodovega jezika. Tako so delali in delajo tudi slovenski zakonodavci in prēlagatelji zakonov. K zakonikom pa so se torej pridružili novejši čas nešteti uradni akti kot javni spomeniki, da je ni stvarne ovire slovenskemu uradovanju, a je slovenščina dovolj močna, vzprejemati vā-se pravnško-politično znanost in napredovati ž njo vred. Tako je premagana prva, poglobitna težava.

Za prvo potrebo torej tudi uže imamo slovensko pravno terminologijo. Ali prišel je čas, ko so nam čedalje bolj jasni nedostatki njeni, ko nas ne more več zadovoljiti sedanje stanje teh rečij.

Jako nevarno je uže to, da nimamo nikake zbirke terminologijskih izrazov, ki so sedanji čas v rabi. Najboljša terminologija nič ne velja, ako se ž njo seznaniti ne moreš. Za nas je zbirka bistvena potreba. Mi se najprvo pravu učimo na tujem jeziku in šele pozneje skušamo priučeno uporabljati, oziroma gojiti s slovenskim jezikom. Tudi rojen Slovenec mora tu najprvo prisvojiti si dotičnih slovenskih terminov, dotične pisave po posebnem trudu in potu. Tega ne doseže, če nima, odkoder bi polno zajemal. Mi pravniki se zares tudi učimo le počasi in za vsak primerljaj pravnški slovenščini in naše znanje je večkrat zavisno od golega naključja. Gotovo se torej nihče izmed nas ne more pohvaliti, da temeljito pozna slovensko terminologijo. To so pa prav nezdrave razmere, ki morajo slabo vplivati na slovensko pravosodje in upravo. Takšne razmere rušijo nam tudi terminologijo samo. Če znam, da najdem kje potrebno besedo,

poiščem in vzamem jo, čeprav je slaba in mi ne ugaja; storim to, da sicer ne mudim časa in da se ujemam z drugimi, ki najbrže delajo prav tako, jemljóč isto besedo. Ako pa izraza, ki mi ga treba, nimam kje poiskati, napravim si ga v hitrici sam. Takisto mora ravnati tudi moj sosed, njegovega soseda sosed itd. Ali to je gladka pot do bujnega raznoglasja besed za iste pojme, — do negacije terminologije same. V našem pravniškem jeziku je res nesrečno število sosmiselnih besed ali sinonimov, a tega je krivo najbolj to, ker se posamezen pravnik za vsak slučaj z najboljšo voljo nima česa držati, nego si mora večkrat sam ustvariti značilo, različno od doslej dane in znabiti jako razširjene besede, katera pa njemu ni bila znana. Število sinonimov, katere najmanj trpí pravniški jezik, dá se znatno zmanjšati jedino le s kolikor moči obsežno zbirko pravniških besed. Takšna zbirka bila bi torej učni pripomoček, a ob enem pomagala bi svojim besedam do tehnične veljave, jeziku do stalne terminologije. Oboje je pogoj, brez katerega ne more narodu dobro oživeti pravna znanost, niti po obliki napredovati pravniška služba.

Naše društvo „Pravnik“ sedaj deluje, da dobimo v kratkem zbirko pravniških besed, ki bode urejena po slovarskih načelih. Znabiti kedo poreče, da društvu ne pristojá dotična avtoriteta. Mi sicer mislimo, da je naposled vnanja cena dela venderle zavisna od notranje njegove vrednosti, da bode društvena zbirka, če bode kaj vredna, imela tudi svojo posebno veljavo. Ali ne glede na to bode nam potrebna in koristna, ker uže to, da sploh zbirke ni, je hud nedostatek razmer, kakor smo si usodili zgoraj razmišljevati. Terminologijska zbirka iz l. 1853 gotovo ni kaj prida za sedanje stanje našega pisnega jezika, a vender še vedno radi segamo po njej, ako jo iz težka imamo, ker mislimo, da najdemo v njej, česar v trenutku potrebujemo. Kolikor sploh imamo jednotne in dosledne terminologije, gre večjidel izvajati iz rabe te stare zbirke, če tudi smo glede tega ali onega njenega izraza uže dolgo uverjeni, da bi ga kazalo nadomestiti z boljšim. Tako bode tudi nameravana nova zbirka praktično učílo specijalnih izrazov in gotova podstava doslednemu izraževanju. Da bode kolikor moči popolna, to obeta nam način, po katerem se pripravlja gradívo za novo zbirko. Ako se vestno izpiše vse spe-

cijalno iz državnih in deželnih zakonikov in iz starejših propisov, onda bode gotovo moči sestaviti zbirko, ki bode služila navedeni smeri.

Vender pa to ne more biti jedini namen društvenemu podjetju. Pri tej priliki bode treba zbrano gradivo tudi preiskati in premisliti. Zadnji čas je in sedaj znabiti tudi najboljša prilika, da se slovenska pravna teminologija znanostno presodi in znanostno dovrši. Naš pravniški jezik biti mora jezik narodovega jezika in vredna posoda našega prava. To bodi skrb vseh resnih slovenskih pravnikov. O tem prihodnjič.

Dr. Majaron.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Zahteva, da je odstopiti v porabo prepuščene parcele, predmet je lastninski tožbi po smislu § 369. obč. drž. zak., a ne tožbi po § 1435. obč. drž. zak.

(Dalje in konec.)

Višje dež. sodišče v Gr. prenaredilo je razsodbo prvega sodišča in razsodilo dne 12. junija 1889, št. 4991, da ostane navedeni svet tožencu.

Razlogi:

Tožba ta je po svoji poglavitni vsebini lastninska tožba. To pa ne izhaja le iz tožbine zahteve, katera teži najprvo na pripoznanje lastninske pravice do treh zemljiških parcel in na njih odstop v knjižno in fizično posest; nego izhaja to iz vsega, kakor se je vèdla in kar je trdila tožiteljica v sporu; izhaja to tudi iz tega, da si je tožiteljica lastila lastninske pravice do zadevnih parcel uže pri sestavljanji novih zemljiških knjig za kat. občino Str. in pozneje v popravnem postopanju, da pa je toženec tej zahtevi protivil se, in da je tožiteljico naposled z njeno dotično zahtevo odlok mest. del. okr. sodišča v Lj. z dne 18. junija 1886, št. 10921, zavrnil na redno pravdo, katero je tudi z današnjo tožbo pričela. Prižnava pa to tožiteljica v apelacijskem odgovoru tudi izrecno sama.